

Temps per escriure, temps per aprendre

Margarida Falgàs i Isern

FEP. Àrea de llengua. Dt. de didàctiques específiques.
Universitat de Girona

Procés de treball

Quan un centre es planteja com ajudar l'alumnat en el desenvolupament i adquisició de l'escriptura d'una manera integral i global ensopega amb tòpics i preconceptes difícils de canviar. És en el marc del treball d'equip, de la reflexió en grup, amb la guia d'un assessorament de centre (intern o extern, com és el cas que presentem) que el professorat pot trobar vies alternatives de treball d'aula i d'escola que afavoreixen el desenvolupament competencial.

La gestió de l'assessorament:

1. El centre es posa en contacte amb l'assessora per determinar la finalitat de l'assessorament. Es fa una primera trobada per poder compartir la visió del tema i situar la demanda a nivell de centre per poder contextualitzar al màxim el plantejament.
2. L'assessora comparteix amb tot el grup de mestres els objectius i la proposta de treball. Una sessió es desenvolupa a nivell de reflexió introspectiva per compartir coneixements, experiències prèvies i necessitats.
3. En ser un claustre nombrós, i per interessos del centre, es fa una proposta de treball de tot el centre al voltant d'una activitat comunicativa. Però després es concreta la tasca en un taller d'escriptura al voltant d'un text que s'organitza per cicles. Segons temàtica, es treballa també amb tot l'equip.
4. Quan es programa un taller, l'assessora participa en alguna de les sessions amb diferents rols, segons planificació prèvia: modelatge d'algun moment del procés, observació de la intervenció dels mestres o dinamitzadora en un treball en grup amb la participació de diversos docents.
5. Es fa una posada en comú i una valoració de la tasca. Es planteja un pla d'acció respecte el treball d'escriptura

Justificació del disseny de l'assessorament

En primer lloc és important d'analitzar el credo didàctic respecte el treball de la llengua escrita: com hem après a escriure? Quins moments i subjectes han estat significatius? Per què? Què s'entén per escriure? Quines activitats són considerades eficients? I sota quins paràmetres? Etc. Compartir la personalitat didàctica és una estratègia essencial per intentar crear un model (i no només en l'escriptura). És important partir del context, de l'escola en concret, de la comunitat, de l'entorn i, sobretot, de les necessitats, interessos i expectatives dels subjectes directament implicats, alumnat i equip docent.

Analitzar primer de tot el credo personal, encarar-lo amb els companys i amb els plantejaments curriculars i teòrics del fet d'escriure porta temps de reflexió i discussió. Amb ajuda de guies i

pautes per observar i trobar els aspectes significatius i rellevants (Esteve, 2004) s'elabora una proposta de treball amb l'alumnat.

En aquest cas la proposta sorgeix de la necessitat de fer escriure textos complets i reals com a model d'aprenentatge competencial (Escamilla, 2008) Per trobar punts en comú es busca un model organitzatiu fàcil d'adaptar als diferents nivells educatius i s'adopta el Taller d'escriptura (Jolibert, 1992) com a estratègia de treball de tot el centre.

En analitzar el concepte d'escriptura i com s'aprèn es topa amb contradiccions entre el model gramatico-estructuralista i el comunicatiu. Cal tenir en compte que la majoria de docents hem après llengua sota un model gramatical i estructural, en poques ocasions el funcional-comunicatiu. Elaborar propostes comunicatives de treball integral de l'escriptura no és fàcil. Per això hem optat per l'aplicació d'un model concret per analitzar a partir de la posada en pràctica. Es planteja un tipus de treball, el procés de composició escrita a partir de textos significatius o propers a l'alumnat, a partir de l'escriptura col·laborativa organitzada en un taller. Es tracta d'analitzar pros i contres i poder reelaborar el plantejament didàctic competencial respecte l'escriptura. En aquest cas una recepta concreta i ja experimentada per altres ens serveix com a punt de partida de la reflexió i l'elaboració compartida del plantejament didàctic adaptat.

L'escriptura en un currículum per competències és un eix transversal però que necessita un tractament específic. La proposta didàctica del taller s'emmarca en el treball global del procés de composició escrita. És quan es treballa tot el procés en un context concret que l'aprenent posa en funcionament totes les habilitats, estratègies i coneixements respecte l'escriptura. La proposta es materialitza en l'organització d'un taller per cada curs; es programa i concreta amb textos reals i propers a les necessitats del curs a l'hora que s'analitza el paper del docent en aquesta seqüència d'aprenentatge.

A més de projectar quines capacitats, habilitats, estratègies i coneixements demanem a l'alumnat perquè esdevingui competent com escriptor (que es en la interpretació contextualitzada del currículum i l'adequació als coneixements i nivells previs), cal trobar quins reptes ha d'assumir el docent per assolir aquests objectius.

A part de la planificació acurada d'un taller d'escriptura, un altre punt d'anàlisi pel desenvolupament de la competència comunicativa és el paper del professorat. Quina ha de ser la intervenció? Quins aspectes condicionen l'intercanvi didàctic? Com es gestiona la dinàmica d'aula? Com es propicia l'autonomia de l'alumnat en l'escriptura? Es tracte de donar resposta a aquests interrogants i de nous per poder propiciar un alumnat competent com escriptor.

Les estratègies passen des de la conscienciació del punt de partida de cada docent, la interiorització de la tasca com a conductor en el procés de l'alumnat, al fet de compartir models i moments entre tots els docents i amb l'assessora. El fet de compartir amb altres docents la pròpia intervenció no és fàcil, cal generositat i implicació per part de tothom. Les estratègies emprades afavoreixen la cohesió del grup i ajuden la reflexió compartida: treball de dos mestres a l'aula amb tasques guiades i determinades, la gravació de la sessió per analitzar-la en grup o el modelatge de l'assessora o d'una altra mestra.

A partir d'aquest treball a diverses bandes: a nivell d'aula, de cicle i d'escola, per un costat i amb les tasques de l'alumnat i amb el professorat per l'altre, el centre va configurant un estil d'interacció didàctica en el desenvolupament de la competència comunicativa en escriptura.

Desenvolupament de l'assessorament i elaboració de la proposta de centre

- a. La primera sessió serveix, a més de negociar els objectius de l'assessorament, per compartir models conceptuals respecte què és escriure i el tipus d'intervenció docent. Fem això a

partir de models de reflexió interpersonal relacionats amb l'aprenentatge reflexiu o realista. Es posen sobre la taula l'estil d'intervenció de cadascú que es comparteix amb els altres i es contrasta. ES tracta de dibuixa la línia de sortida i albirar la meta, l'espai on enfocar el trajecte que s'inicia.

- b. També es parteix de les activitats de llengua escrita habituals en el centre. Per començar es fa una llista de les tasques d'escriptura més habituals. Cada mestra en selecciona una com a bona pràctica, l'explica als altres i, entre tots, a partir de dinàmiques interactives de grup, es dedueixen aspectes que tenen les bones pràctiques de llengua escrita.

Davant la pregunta "què fem habitualment de llengua escrita a l'aula" aquestes són les activitats que es concreten:

- Llengua oral per ser escrita
- *Elaborar petits textos: descripció – narració (contes, cartes)*
- Copiar
- Dictar
- Respondre preguntes
- Lectura (model) – Escriure text paral·lel
- Estructurar frases - (paraules)

Fent un cop d'ull a la llista, s'observa que a nivell de composició de textos complets només es fa una proposta i, encara sembla una mica desvirtuada en el sentit que es comenta "elaborar petits textos". Les altres tasques es poden considerar com a un aspecte del procés de composició que, si està relacionat amb un text pot ser significatiu, però si és una activitat aïllada potser no ajuda a entendre què significa escriure.

Per altra banda, en buscar una activitat que funciona dins la dinàmica del curs, apareixen aspectes essencials del procés de composició escrita:

- És un text per ser llegit per altres (es "pengen a la classe, formen part d'un mural, es publiquen a la revista de l'escola o bé es llegeixen en veu alta a l'aula)
- Hi ha protagonisme per part de l'alumne (text lliure o en parelles)
- Són textos propers als seus interessos: jocs, contes amb protagonistes coneguts per ells
- Es valora més el contingut que la forma
- Els alumnes estan motivats. ...

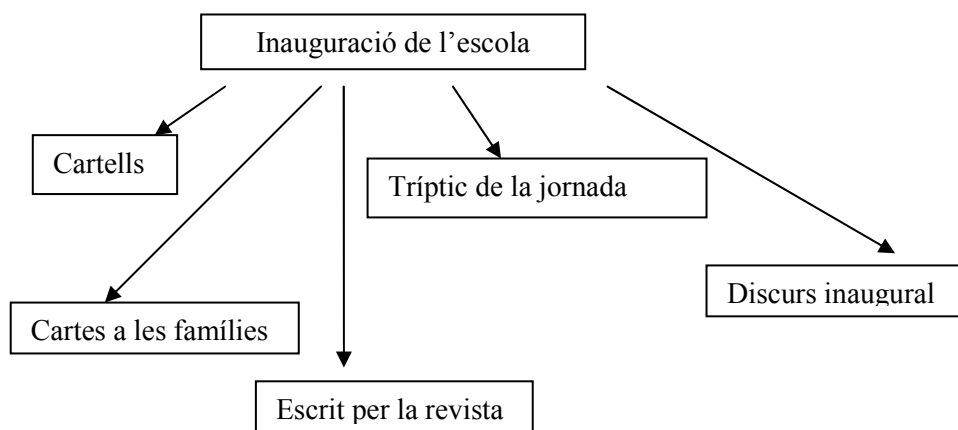
Tot i així es constata que aquest tipus de treball de llengua escrita no és l'habitual, sobretot per problemes de gestió i organització de la tasca.

- c. Per redescobrir el procés de composició de textos escrits es posa el grup en situació d'escriure. Es dona una situació d'escriptura a cada grup de tres o quatre persones, una de les quals actua com observadora i les altres elaboren el text. L'observadora anota en una pauta les intervencions i les subtasques que van realitzant. En acabar es posa en comú:
1. L'activitat i la situació.
  2. el procés realitzat a partir de la pauta d'observació
  3. el tipus d'intervencions de les persones que escriuen
  4. es contrasten tipus d'actuació en funció dels subjectes i del marc de l'activitat

5. s'intenta compartir un model teòric del procés de composició escrita a partir de material específic que aporta l'assessora.

Es tracta d'evidenciar el procés seguit en escriure per poder observar i autoobservar els moments essencials en l'escriptura d'un text i poder reformular el model teòric i les necessitats d'intervenció a l'aula.

- d. Un dels aspectes clau del procés de composició escrita a primària, sobretot, és entendre l'escriptura en una situació comunicativa per descobrir la finalitat concreta. D'aquesta manera es proposa que, a nivell de centre, es busqui una situació comunicativa propera que pugui generar textos diferents. En ser a començament de curs i en un centre de nova creació, amb la perspectiva de la inauguració, es tria aquesta activitat. Cada cicle es compromet a desenvolupar una proposta de llengua escrita

- e. Portar a terme aquesta activitat és responsabilitat de cada docent i l'equip directiu coordina la posada en escena. Després del treball d'aula i de l'anàlisi de la incidència al centre, sorgeixen nous interrogants al voltant de la correcció i el tipus d'ajuda que el docent pot donar a l'alumnat.
- f. En aquest moment s'opta per dos tipus de treball. En primer lloc per una xerrada sobre la correcció a partir del contrast entre diferents estils. (Cassany, 1993) Per altra banda es planteja la programació d'un taller d'escriptura a cada cicle o curs i s'elabora la seqüència didàctica. Cada cicle escull un tipus de text, en funció de la dinàmica de treball.
- g. Es dissenya el taller com un espai perquè l'alumnat desenvolupi un escrit amb l'ajuda en del docent en tots els moments del procés. Es plantegen estratègies organitzatives adaptades a cada edat i al text seleccionat. Representa un mòdul d'aprenentatge d'un tipus de text o d'un gènere textual que compromet la totalitat de la classe en un projecte d'aprenentatge a mig termini i que suposa diversificar la interaccions: individual, parelles, petit grup i gran grup. És un repte per a cada un i pel grup classe. Aquesta tasca suposa diferents sessions d'assessorament, des d'analitzar propostes fins a planificar una seqüència del taller per cada curs.

El taller es concreta en els moments d'interacció a l'aula:

Pels alumnes		Pel docent	
		Programar. Presentar la tasca i objectius d'aprenentatge	
Activitats	prèvies. Lectura.	Preparar, dinamitzar i modelar	

Observació	
Escollir tema. Pluja d'idees. Planificar	Donar ajudes, pautes, guies, guions d'orientació i llistes
Fer un primer esborrany	Recordar aspectes lingüístics propis. Repassar
Reescriure en funció de les revisions	
Entre tots i totes recordar temes clau.	Posar en comú. Cadascú s'ho revisa.
	Fer correcció (individual/col·lectiva) Codi.
Edició: passar en net, editar, publicar	Valoració.
Llegir uns als altres. Valorar el procés i el producte. Publicar. Avaluar.	

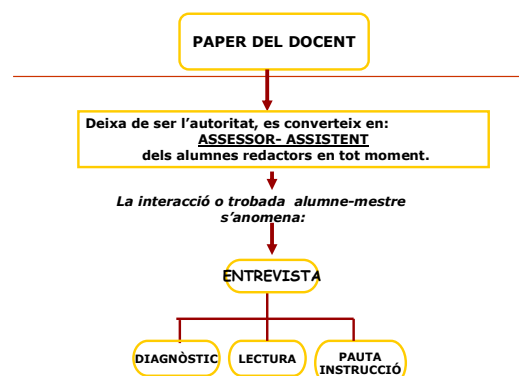
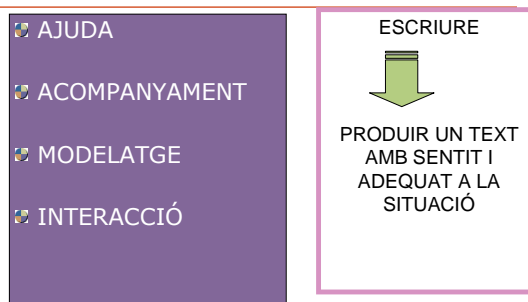
h. En la posada en escena del taller, l'assessora intervé a l'aula com un subjecte més. A voltes com a dinamitzadora, en altres grups com a observadora i també com a coparticip, com un docent més en l'organització de grups de treball. En la sessió de posada en comú s'analitza la funció del docent en el taller: l'actuació com a facilitador, model d'escriptor, guia, monitor del procés i coautor, això com coavaluador en tot el procés.

i. La valoració individual i compartida de tot el taller enfocat des d'una perspectiva de treball de taller col·laboratiu i guiat (Jolibert, 1992) serveix per reformular el rol del docent en aquest tipus de propostes actives d'escriptura de textos complets, reals, significatius i funcionals: escrits per ser publicats i llegits.

j. Finalment es proposa que l'equip elabori un pla d'acció. Una proposta de treball a nivell d'escola a partir de les valoracions i les noves reformulacions. En aquest moment del procés l'assessora esdevé guia, és l'equip dinamitzat per la cap d'estudis que fa una proposta de treball per incloure el taller d'escriptura compartida en la programació de centre. S'inclouen noves propostes.

INTERVENCIÓ

EN TOT EL PROCÉS

Reflexions compartides i conclusions

El plantejament ha passat per l'anàlisi de les pròpies conviccions i d'activitats d'aula realitzades prèviament per compartir interrogants i discutir enfocaments fins elaborar una proposta compartida. Posar en comú noves conquestes per elaborar bones pràctiques fins a dissenyar un pla de treball de centre respecte el procés de composició escrita comunicativa i competencial.

Les propostes són flexibles i obertes a nous canvis i noves perspectives. Aquest procés no resta tancat, ans al contrari obre un intercanvi constant i un creixement com equip de mestres. S'estableix un cercle reflexiu on tots el subjectes aprenen, investiguen, reflexionen i canvien:

alumnat, mestres i assessora. A partir de l'organització de l'espai i del temps per escriure el professorat del centre troba un espai-temps per aprendre junts a ensenyar a escriure.

La proposta de formació sobre el taller d'escriptura és també un taller de formació perquè els docents deixen la part individual d'aula a favor d'un treball col·laboratiu i compromès amb l'escola i amb la comunitat educativa. El repte ha estat: ensenyar/aprendre a escriure per mostrar l'escriptura a la comunitat. Tot un aprenentatge comunitari.

Bibliografia

- CAMPS, A. (1994); *L'ensenyament de la composició escrita*. Barcelona: BARCANOVA
- CAMPS, A. (2006); *Diálogo e investigación en las aulas: investigaciones en didáctica de la lengua*. Barcelona: GRAÓ
- CASSANY, D (1993); *Reparar l'escriptura. Didàctica de la correcció de l'escrit*. Barcelona: GRAÓ
- CASSANY, D. (1993); *La cuina de l'escriptura*. Barcelona: EMPÚRIES
- CASSANY, D. (2006); *Taller de textos*. Barcelona: PAIDÓS
- DIEZ, C. (2004); *La escritura colaborativa en educación infantil. Estrategias para el trabajo en el aula*. Barcelona: ICE-HORSORI
- ESCAMILLA, A.(2008); *Las competencias básicas. Claves y propuestas para el desarrollo en los centros*. Barcelona: GRAÓ
- ESTEVE, O. (2004). *Nuevas perspectivas en la formación del profesorado de lenguas: hacia el aprendizaje reflexivo o aprender a través de la práctica. Actas de l'Erste Tagung zur Didaktik panich und Deusth als Fremdsprache*. Bremen: Instituto Cervantes.
- FONS, M.; (1999); *Llegir i escriure per viure*. Barcelona: LA GALERA
- GARCÍA, J-N i MARBAN, J.M.(2002); *Instrucción estratégica en la composición escrita*. Barcelona: ARIEL
- IMBERNÓN, F. (2007); *La formación permanent del profesorado. Nuevas ideas para formar en la innovación y el cambio*. Barcelona: GRAÓ
- JOLIBERT, J (1992); *Formar infants productors de textos*. Barcelona: GRAÓ
- PÉREZ, F. i TERRON, J.L.(2005); *La redacción en el aula*. Madrid: SÍNTESIS
- RIBERA, P. (2008) *El repte d'ensenyar a escriure. L' inici de la producció de textos en Educació Infantil*. València: PERIFÈRIC EDS.
- RÍOS, I. i SALVADOR, V. (2008); *L'ensenyament del discurs escrit*. Alzira: BROMERA
- TOLCHINSKY, L. i SIMÓ, R. (2001); *Escribir y leer a través del currículum*. Barcelona: ICE-HORSORI